

GENÇ İŞSİZLİĞİ ETKİLEYEN TEMEL MAKROEKONOMİK UNSURLARA YÖNELİK BÖLGESEL BİR İNCELEME: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Zehra KİLLİK²¹
Barış KABLAMACI²²

Özet

Günümüzde ülkeler arası ekonomik entegrasyonun artması neticesinde işsizlik sorunu küresel bir boyut kazanmış olup, Türkiye’de dahil olmak üzere artık neredeyse işsizlik sıkıntısı çekmeyen herhangi bir ülke kalmamıştır. Makro ve mikro düzeyde birçok bileşen gençlerin işgücü piyasası içerisinde yetişkinlere kıyasla daha kırılgan bir yapıya bürünmesine, dolayısıyla da işsizlik oranlarının 15-24 yaş grubu aralığında yer almakta olan bu genç nüfus içerisinde daha hızlı yükselmesine neden olmaktadır. Buna paralel olarak gerek küresel gerek bölgesel düzeyde yapılan çoğu araştırmada, genç işsizlik oranlarının senelerdir genel işsizlik oranlarının yaklaşık iki katı seviyesinde gerçekleştiği saptanmıştır. Genç işsizlik oranı yalnızca ülke düzeyinde değil, bölgesel düzeyde de farklılık gösteren bir göstergedir ve bölgeler arası genç işsizlik oranlarında oluşan eşitsizliğin giderilmesi toplumsal refahın yükselmesi açısından önem arz etmektedir. Aynı zamanda, genç işsizlik oranlarının bölgesel anlamda neden farklılaştığına yönelik sebeplerin tespit edilmesi, bu oranların daha hızlı ve etkin bir şekilde düşürülmesini sağlayacaktır. Bu gibi durumlar ise genç işsizlik sorununun yalnızca ülke düzeyinde değil, bölgesel düzeyde ayrıca ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, 2004-2020 dönemine ait veriler aracılığıyla Türkiye’de İBBS-2 düzeyi kapsamında belirlenen 26 bölge için temel makroekonomik faktörlerin genç işsizliği üzerindeki etkilerinin araştırılması amaçlanmaktadır. Çalışma kapsamında panel veri analizi yöntemi tercih edilmiş ve yıllık veriler kullanılmıştır. Yapılan analizde genç işsizlik oranı bağımlı değişken olarak ele alınmış olup, kişi başına reel GSYH, dışa açıklık oranı, net asgari ücret, tüfe bazlı reel efektif döviz kuru, 2008 ve 2018 finansal krizleri ve üniversite sayısı değişkenleri bağımsız değişkenler olarak kullanılmıştır. Analiz neticesinde, kişi başına reel gelir ve net asgari ücretin genç işsizlik oranına azaltıcı yönde etki ettiği, bu iki değişken dışında kalan diğer açıklayıcı değişkenlerin ise genç işsizlik oranına arttırıcı yönde bir etkide bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizlik, Düzey-2 Bölgeleri, Panel Veri Analizi

A REGIONAL STUDY ON MAJOR MACROECONOMIC FACTORS AFFECTING YOUTH UNEMPLOYMENT: THE CASE OF TURKEY

Abstract

Today, as a consequence of increasing economic integration between countries, the unemployment problem has gained a global dimension, and there is almost no country left that does not suffer from unemployment, including Turkey. Many macro and micro-level components induce young people to have a more vulnerable structure in the labor market compared to adults, and therefore unemployment rates to rise more rapidly among the young population in the 15-24 age group. In parallel with this, in many studies conducted at global and regional levels, it has been determined that youth unemployment rates have been approximately twice the general unemployment rates for years. Youth unemployment rate is an indicator that also varies at the regional base, not only in a country base and eliminating the disparity in youth unemployment rates between regions is significant in terms of increasing social welfare. At the same time, identifying the reasons why youth unemployment rates differ regionally will enable these rates to be reduced more rapidly and effectively. Such situations reveal the necessity of addressing the youth unemployment problem not only at the country level but also at the regional level. This study aims to investigate the effects of main macroeconomic factors on youth unemployment for 26 regions determined within the scope of NUTS-2 level in Turkey, using data for the period 2004-2020. Within the scope of the study, panel data analysis method was preferred and annual data were used. In the analysis, the youth unemployment rate was taken as the dependent variable, and the variables of real GDP per capita, openness rate, net minimum wage, CPI-based real effective exchange rate, 2008 and 2018 financial crises and the number of universities were used as independent variables. As a result of the analysis, it was concluded that real income per capita and net minimum wage have a decreasing effect on the youth unemployment rate, while other explanatory variables except these two variables have an increasing effect on the youth unemployment rate.

Key Words: Youth Unemployment, Level-2 Regions, Panel Data Analysis

²¹ Arş. Gör., İstanbul S. Zaim Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, zehra.killik@izu.edu.tr

²² Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, bkablamaci@istanbul.edu.tr

Giriş

Türkiye’de uzun yıllardır süregelen işsizlik sorunu geçmiş yıllarda daha çok gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkeler adına sorun teşkil ederken, artık gelişmiş ülkeler açısından da ciddi sorunlara yol açan bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkelerin birbiri ile olan entegrasyonu neticesinde işsizlik sorunu küresel bir boyut kazanmış, dolayısıyla da günümüzde neredeyse işsizlik sıkıntısı çekmeyen herhangi bir ülke kalmamıştır. Yayınlanan geçmiş ve güncel verilere bakıldığında, son yıllarda işsizlik oranlarının oldukça yüksek seviyelerde gerçekleştiği ve bu durumun gittikçe kronik bir problem haline geldiği gözlemlenmiştir. Konu ile ilgili yapılmış pek çok araştırmada genel işsizlik oranlarından ziyade genç işsizlik oranlarında izlenen ciddi artışlar dikkat çekmektedir. Ülkelerin birçoğunda olduğu gibi, Türkiye’de de işsizlik oranlarındaki artıştan en yoğun etkilenen grup 15-24 yaş aralığında yer almakta olan genç kesimdir. Gençler bir ülke nüfusunun yeniliklere en hızlı ayak uydurabilen, en dinamik ve en yaratıcı kesimini temsil etmektedir. Böyle bir nüfus yapısına sahip olmak, ülke ekonomilerinin büyümelerini ve kalkınmışlık düzeylerini elbette pozitif anlamda etkileyecektir. Dolayısıyla, genç nüfusa sahip ülkeler genç işgücünün potansiyelinden yeteri kadar faydalanabildiği ve onlara yeterli istihdamı sağlayabildiği takdirde diğer ülkelere kıyasla daha avantajlı bir konuma ulaşabileceklerdir. Türkiye de genç ve dinamik nüfusa sahip ülkeler arasında yer almasına karşın, uygulanan yanlış ekonomi politikaları ve küresel sorunlar nedeniyle gençlere yeterli istihdamı sağlayamamış, bu durum ülkede genç işsizlik oranlarının oldukça yüksek seviyelere ulaşmasına neden olmuştur. Gençlerin yüksek işsizlik oranları ile karşı karşıya kalması bir yandan onları ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan birçok zorlukla mücadele etmek durumunda bırakırken, bir yandan da ülke ekonomilerinin geleceği açısından telafi edilemeyecek düzeyde hasarlar oluşturmaktadır. Buradan hareketle, ülkemiz refah düzeyinin temel belirleyicilerinden biri olan genç işsizlik sorunu toplumların geleceği açısından çeşitli yönleriyle ele alınması ve çözüme kavuşturulması zaruri bir meseledir.

İşsizlik oranları ülkeler arası olduğu kadar günümüzde bölgeler arası da farklılık sergileyen bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. Elhorst (2003), yaptığı bir çalışmada işsizlik oranlarını ülkeler arası incelemek yerine, bölgesel düzeyde ele almanın önemini vurgulamış ve bunu üç gerekçe ile açıklamıştır. Bunlardan ilki, ülkeler içerisinde tanımlanmış bölgelere ait işsizlik oranlarında, ülkelerin bizzat kendi işsizlik oranları arasında olduğu kadar büyük farklılıklar gözlemleniyor olmasıdır. Bir diğeri, çoğu makroekonomik çalışmanın işsizlik oranlarının ülke çapında gösterdiği değişime odaklanmış olması, bu vesileyle bölgesel farklılıkları irdeleyen çalışmaların yetersiz kalmasıdır. Son olarak ise, işsizlik oranlarındaki bölgesel farklılıkların giderilmesi milli gelirden artış yaratarak mevcut enflasyonist baskının hafiflemesini sağlayacak, böylelikle de refah düzeyi artış gösterecektir (Elhorst, 2003: 709-710). Bu doğrultuda, işsizliğin bölgesel düzeyde ele alınması önem arz etmektedir.

1999’da gerçekleştirilen Helsinki zirvesinde Türkiye’nin AB adaylığı açıklanmış ve bu gelişmenin ardından, Türkiye’de AB bölgesel politikalarına uyum kapsamında yapısal ve kurumsal reformlar hız kazanmıştır. Bu reformlar kapsamında hayata geçirilen en önemli yeniliklerden biri AB İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) uygulamasının başlatılması olmuştur. İBBS’nin uygulamaya başlanması ile birlikte Türkiye’de düzey 1 kapsamında 12 bölge, düzey 2 kapsamında 26 bölge ve düzey 3 kapsamında 81 il tanımlanmıştır. İBBS sisteminin gelişimiyle birçok makroekonomik ve sosyoekonomik göstergenin bölgeler arası gösterdiği değişimi değerlendirebilme, böylelikle de bölgelerin gelişmişlik düzeyleri arasında karşılaştırma yapılabilme imkânı elde edilmiştir. Bölge içinde veya bölgeler arasında gelişmişlik düzeylerinde oluşan farklılıkların azaltılması veya tamamen giderilmesi adına, çözüm geliştirme sürecinde bölgelerin hem sosyal hem de ekonomik açıdan sahip oldukları gelişmişlik seviyelerinin belli göstergeler aracılığıyla hesaplanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Türkiye’de Kalkınma Bakanlığı tarafından AB’nin ele aldığı sosyoekonomik göstergeler de göz önünde bulundurularak, Türkiye’nin iç yapısına

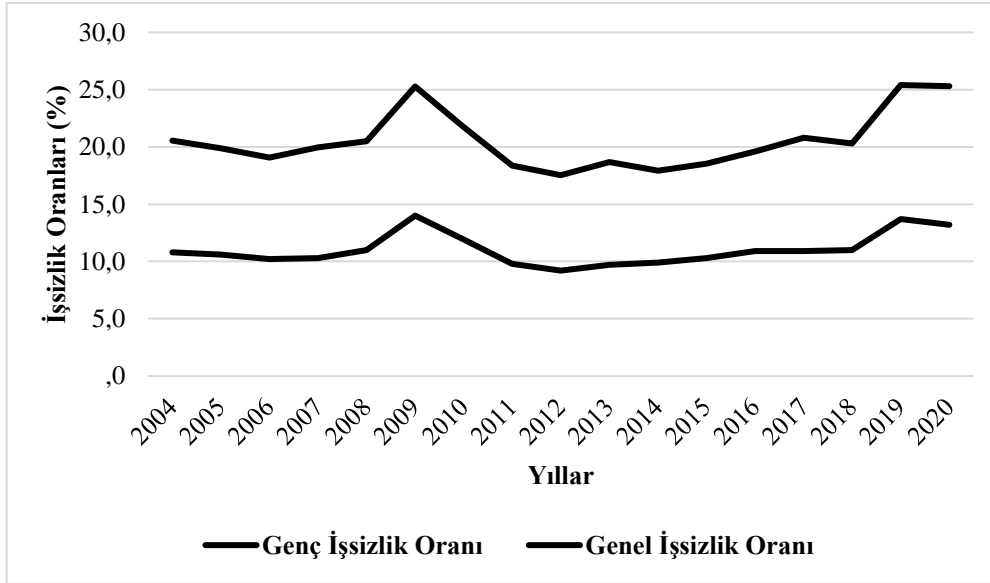
uygun sosyo-ekonomik göstergeler oluşturulmuştur (Ercan, 2017: 89-90). Bu çalışma kapsamında ise, oluşturulan göstergeler arasından genç işsizlik oranı göstergesi üzerine odaklanılmıştır.

Çalışmamızın temel amacı Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması 2. Düzey (İİBS-2) bölgeleri kapsamında temel makroekonomik faktörlerin genç işsizliği üzerindeki etki derecelerini ve yönlerini ekonometrik yöntemlerle araştırmak ve elde edilen bulgular ışığında bu soruna yönelik çözüm önerileri geliştirmektir.

1. Geçmişten Günümüze Türkiye’de Genç İşsizliği

Genç işsizliği geçmiş yıllardan günümüze değin, varlığını özellikle gelişmiş ülkelerde belirgin bir biçimde hissettiren bir olgu olmakla beraber, Türkiye için de hâlâ oldukça ciddi bir sorun teşkil etmektedir (Kuvvetli Yavaş, 2010: 51). 1980 yılında Türkiye’de ekonomi politikaları üzerinde yapılan köklü değişiklikler sebebiyle ithal ikamesine dayalı kalkınma politikası terk edilmiş ve ihracata dayalı kalkınma politikaları uygulanmaya başlanmıştır. Bu yapısal değişim süreci esnasında köyden kente göç hareketi de baş gösterince hem genel işgücü hem de genç işgücü piyasası bu olaylardan olumsuz etkilenmiştir. 1980’li yıllar sonrası uygulanan bu yanlış politikaların ardından, 1990’lı ve 2000’li yıllarda yaşanan ekonomik krizler genel ve genç işsizlik oranlarını bir hayli yukarıya çekmiştir (Tatar, 2019: 1). Türkiye’nin genç işsizlik konusunda sergilediği performans ve temel genç işgücü göstergeleri genel olarak diğer ülkelerle benzerlik göstermekte olup, genç işsizliği oranları genel işsizlik oranlarının üzerinde seyretmekte ve yıllar geçtikçe bu oranlarda bir iyileşme kaydedilememektedir (Karabıyık, 2009: 299).

Grafik 1: Genç ve Genel İşsizlik Oranları, Türkiye

Kaynak: TÜİK Veri Tabanı.

Grafik 1 Türkiye’de 2004-2020 periyodu kapsamında genel ve genç işsizlik oranlarını göstermektedir. Bu oranlar yıl bazlı olarak incelendiğinde, iki oran arasındaki farkın kriz yıllarında çok daha belirgin hale geldiği dikkat çekmektedir. 2008 krizinin etkisiyle 2009 yılında genel işsizlik oranı %14 olarak gerçekleşirken, genç işsizlik oranı %25,3 seviyesinde gerçekleşmiştir. Benzer şekilde, 2018 kur krizinin etkisiyle 2019 genel işsizlik oranı %13,7 iken, söz konusu yıla ait genç işsizlik oranı %25,4 olarak ölçülmüştür (TÜİK). Buradan hareketle, Türkiye’de kriz dönemlerinin olumsuz etkileri yetişkinlere kıyasla gençler üzerinde çok daha hissedilir seviyelerde gerçekleşmiştir.

Türkiye’de genç işsizlik oranlarının bölgesel olarak da farklılaştığını söylemiştik. Bölgeler arası farklı gelişmişlik düzeylerinin sebeplerini ve genç işsizlik oranlarındaki genel artışın

hangi bölgelerden kaynaklandığını tespit edebilmek açısından, genç işsizlik oranlarının bölgesel düzeyde incelenmesi önem arz etmektedir. Türkiye’de İBBS-2 kapsamında 2004-2021 zaman aralığını kapsayan, Türkiye’nin 26 alt bölgesine ait 15-24 yaş grubu genç işsizlik oranlarının birbirinden ne derece farklılaşabildiğini görebilmek amacıyla tablo 1 hazırlanmıştır.

Tablo 1: Türkiye’de Bölgesel Düzeyde Yıllara Göre Genç işsizliğinin Ulaştığı En Yüksek ve En Düşük Oranlar

Yıllar	İlgili Yıla Ait En Düşük Genç İşsizliği Oranı	İlgili Yıla Ait En Yüksek Genç İşsizliği Oranı
2004	Bölge: TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) Oran: %5,5	Bölge: TRB1 (Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli) Oran: %39,8
2005	Bölge: TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) Oran: %7,6	Bölge: TRB1 (Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli) Oran: %37,8
2006	Bölge: TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) Oran: %10,3	Bölge: TRB1 (Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli) Oran: %31,8
2007	Bölge: TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) Oran: %10,1	Bölge: TRB1 (Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli) Oran: %33,4
2008	Bölge: TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) Oran: %11,7	Bölge: TRB1 (Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli) Oran: %29,6
2009	Bölge: TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya) Oran: %12,1	Bölge: TRB1 (Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli) Oran: %34,6
2010	Bölge: TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya) Oran: %12,5	Bölge: TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın) Oran: %28,8
2011	Bölge: TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya) Oran: %10,8	Bölge: TR31 (İzmir) Oran: %26,6
2012	Bölge: TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) Oran: %8,9	Bölge: TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Oran: %32,2
2013	Bölge: TR52 (Konya, Karaman) Oran: %9,4	Bölge: TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Oran: %30,2

2014	Bölge: TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) Oran: %5,9	Bölge: TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Oran: %33,3
2015	Bölge: TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) Oran: %6,5	Bölge: TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Oran: %35,5
2016	Bölge: TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) Oran: %10	Bölge: TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Oran: %38,5
2017	Bölge: TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) Oran: %11,4	Bölge: TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Oran: %40,1
2018	Bölge: TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) Oran: %7,6	Bölge: TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Oran: %37
2019	Bölge: TR52 (Konya, Karaman) Oran: %16,4	Bölge: TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Oran: %45,2
2020	Bölge: TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) Oran: %15,8	Bölge: TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Oran: %53,4
2021	Bölge: TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) Oran: %13,1	Bölge: TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) Oran: %43,4

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenerek yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1 Türkiye’de her yıl için oluşan en yüksek ve en düşük genç işsizlik oranlarını ve bu oranların hangi bölgelere ait olduğunu göstermektedir. 2004-2021 periyodu boyunca en yüksek genç işsizliğine sahip bölgeler arasında toplam 6 farklı bölgenin, en düşük genç işsizlik oranına sahip bölgeler arasında ise toplam 4 farklı bölgenin yer aldığı gözlemlenmiştir. Ele alınan bu zaman aralığında, TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) bölgesi 7 defa, TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) bölgesi 4 defa, TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya) bölgesi 3 defa, TR52 (Konya, Karaman) bölgesi 2 defa, TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) bölgesi ve TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) bölgesi 1 defa olmak üzere en düşük genç işsizlik oranlarına sahip bölgeler olarak belirlenmiştir. En yüksek genç işsizliğine sahip bölgeler arasında ise TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesi 10 defa, TRB1 (Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli) bölgesi 6 defa, TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın) ve TR31 (İzmir) bölgeleri 1’er defa yer almıştır. Söz konusu 26 bölge ve 18 yıllık zaman periyodu bir bütün olarak yorumlandığında ise tüm zamanların en düşük ve en yüksek genç işsizlik oranları sırasıyla; 2004 yılında %5,5 ile TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) bölgesi için ve 2020 yılında %53,4 ile TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesi için hesaplanmıştır. Hesaplanan bu oranlardan hareketle, Türkiye’de genç işsizlik oranlarında gözlenen yükselişlerin önüne geçebilmek adına, öncelikle en yüksek genç işsizliğe sahip bu dört bölgeye odaklanmak gerekmektedir. En yüksek genç işsizlik oranlarının gözlemlendiği bölgeler olan TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt), TRB1 (Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli), TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın) ve TR31 (İzmir) bölgelerine yönelik genç istihdam politikaları geliştirildiği

ve kalkınmışlık düzeyini arttıracak yatırımlar söz konusu bölgeler üzerine yoğunlaştırıldığı takdirde, genç işsizlik oranlarında kayda değer bir iyileşme görülmesi muhtemeldir. Genç işsizlik oranlarında ülke çapında görülen genişlemenin temel kaynağı da bu bölgelerdeki yüksek genç işsizlik oranları olduğundan, dolaylı olarak ülke düzeyinde de genç işsizlik oranlarının düşürülmesi sağlanabilecektir. Özellikle TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesinin 2012 yılından 2022 yılına kadar sürekli olarak en yüksek genç işsizlik oranına sahip bölge konumunda olması göz önünde bulundurulduğunda, ifade ettiğimiz diğer üç bölgeye kıyasla bu bölgedeki genç işsizlik oranlarının düşürülmesi toplam genç işsizlik oranlarının düşürülmesi açısından önem arz etmektedir.

2. Literatür Araştırması

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde, işsizliğin belirleyicileri üzerine yapılmış pek çok çalışmaya rastlamak mümkündür. Ancak literatür incelemesi aşamasında dikkat çeken durumlardan biri de şudur ki; yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun genel işsizlik üzerine ve ülke düzeyinde yapılmış olduğu gözlemlenmiş, bölgesel düzeyde genç işsizliğin belirleyicileri üzerine yapılmış çalışmaların oldukça sınırlı sayıda kaldığı saptanmıştır. Bu çalışma boyunca uluslararası literatürde genç işsizlik üzerine bölgesel düzeyde yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanamamış, yapılanların ise ülkeler arası düzeyde yapılmış çalışmalar olduğu gözlemlenmiştir. Ulusal literatürde ise bölgesel düzeyde genç işsizliğini etkileyen faktörlerin araştırıldığı yalnızca dört çalışmaya rastlanmıştır. Didin Sönmez ve Özerkek (2018), yaptıkları çalışmada ele aldıkları makroekonomik ve demografik değişkenler aracılığı ile Türkiye’de İBBS-2 düzeyinde tanımlanan 26 bölge kapsamında genç işsizliğin nedenlerini araştırmışlardır. Çalışmada 2004-2013 yıllarına ait TÜİK’ten alınan bölgesel düzeyde yıllık genç işsizlik oranı, göreceli kohort büyüklüğü (genç işgücünün işgücü içindeki payı), bölgesel açıklık oranı, enflasyon oranı ve kişi başına reel GSYH verileri kullanılmıştır. Genç işsizliğe sebep olan faktörler Arellano-Bond dinamik panel veri analizi yöntemi ile tahmin edilmiştir. Göreceli kohort büyüklüğünün ve enflasyonun Türkiye’de bölgesel genç işsizliğini negatif yönde etkilediği fakat dışa açıklığın ve ekonomik büyümenin genç işsizliği üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu doğrultuda, Türkiye’de İBBS-2 düzeyinde ekonomik büyüme ve dışa açıklık oranının her bölge için yeterli istihdam fırsatları yaratamamış ve genç işsizliği azaltmada etkili olamamış olması çalışmanın önemli sonuçları arasında yer almaktadır. Biçimveren ve Topcu (2020), Türkiye için 2014-2019 dönemini ele alan, genç işsizliği etkileyen faktörleri ve bu faktörlerin cinsiyete göre değişip değişmediğini panel veri teknikleriyle inceleyen bölgesel bir çalışma yapmışlardır. Analiz sonuçlarına göre, bölgesel kişi başı gelirdeki artışların hem toplam genç işsizliği hem de cinsiyet bazlı genç işsizliği azaltıcı bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Bölgelerin aldıkları göç oranındaki ve göreceli kohort büyüklüğündeki artışın her üç kategorideki genç işsizliği de pozitif etkilediği tespit edilmiştir. Enflasyon oranındaki artışın genç kadın işsizliği üzerinde pozitif yönlü, genç erkek işsizliği üzerinde ise negatif yönlü bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlk evlenme yaşındaki artışın genç kadın işsizliğinde artışa yol açtığı, genç erkek işsizliğine ise tersi yönde etki ettiği belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, genç işsizlik üzerinde etkisi araştırılan faktörlerin genç kadın işsizliği üzerindeki olumsuz etkisinin, genç erkek işsizliğine kıyasla daha güçlü olduğu anlaşılmıştır. Adıgüzel (2021), Türkiye için İBBS-2 düzeyi kapsamındaki 26 alt bölgeyi baz alarak, reel kişi başı gelir düzeyi, lisans ve ön lisans mezunu genç sayısı, ihracat, reel sanayi hasılası ve ruhsatı verilen inşaat yüzölçümü değişkenlerine ilişkin 2008 ve 2018 yılları arasındaki verileri kullanarak, bu değişkenlerin genç işsizliği üzerindeki etkilerini araştırmaya yönelik bir panel veri analizi gerçekleştirmiştir. Yapılan ekonometrik analiz sonucunda, inşaat yatırımlarının ve ihracatın genç işsizliği üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığı ancak kişi başına gelir düzeyindeki ve sanayi hasılasındaki artışın genç işsizliği üzerinde anlamlı ve arttırıcı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın vurgulanması gereken sonuçlarından biri de yükseköğretim mezunu sayısı değişkenine ait katsayının pozitif olarak bulgulanması, dolayısıyla da yükseköğretim mezun sayısının artışının genç işsizliği arttıran bir faktör olarak

yorumlanmasındır. Eren (2021), Türkiye’de 2004-2019 yıllarına ait bir veri seti ile İBBS-2 düzeyinde ele alınan 26 bölge kapsamında genç işsizliği etkileyen faktörleri belirlemek ve bu faktörlerin etkilerini ölçmek adına bir panel veri analizi yapmıştır. Çalışmada bağımlı değişken olarak genç işsizlik oranı yer alırken, reel GSYH, enflasyon oranı, sabit sermaye yatırımlarının GSYH içindeki payı ve kohort etkisi (genç işgücünün toplam işgücü içerisindeki payı) değişkenleri ise analiz için kurulan modele açıklayıcı değişkenler olarak eklenmiştir. Tahmin sonuçlarına göre, ekonomik büyümenin ve kohort etkisinin genç işsizliği üzerinde arttırıcı bir etkiye, sabit sermaye yatırımlarının GSYH içindeki payının ise azaltıcı bir etkiye sahip olduğu kanısına varılmıştır. Enflasyon oranının ise genç işsizliği üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisi olmadığı anlaşılmıştır. Bu dört çalışma dışında bölgesel genç işsizliği üzerine olmasa da farklı ülkeler kapsamında genç işsizliğinin belirleyicileri üzerine önemli sonuçlar ortaya koymuş pek çok çalışma mevcuttur. Kabakarlı ve Gür (2011), D’Ippolito (2011), İzgi (2012), Choudhry, Marelli ve Signorelli (2012), Tomić (2016), Sertkaya ve Okur (2016), Keskin (2017), Bayrak ve Tatlı (2018), Awad (2019), Bayır ve Şahin Kutlu (2019), Güvenoğlu ve Bayır (2020), Çelik ve Yazar Aslan (2021), Farzanegan ve Gholipour (2021), Mete (2021), Ozoeze (2021), Weerasiri ve Samaraweera (2021), Kabaloğlu, Konya ve Küçükücü (2022), Arda (2022) yaptıkları çalışmalarda birbirinden farklı makroekonomik, sosyal ve demografik faktörleri ele alarak bu faktörlerin genç işsizliği üzerindeki etkilerini incelemişlerdir.

3. Veri Seti ve Yöntem

Çalışmada genç işsizlik oranı bağımlı değişken olarak yer alırken, kişi başına reel GSYH, dışa açıklık oranı, net asgari ücret, tüfe bazlı reel efektif döviz kuru ve üniversite sayısı açıklayıcı değişkenler olarak kullanılmıştır. Bölgesel dışa açıklık oranı verisi, ilgili bölgede yapılan toplam dış ticaretin bölgelerin nominal GSYH değerlerinin içindeki payı hesaplanarak elde edilmiştir ((İhracat+İthalat)/Nominal GSYH). TÜİK bölgesel ithalat ve ihracat değerlerini dolar cinsinden, bölgesel GSYH verilerini ise TL olarak yayınlamaktadır. Bu sebeple dışa açıklık verisi oluşturulurken TL cinsinden var olan nominal GSYH verisi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS) tarafından ilgili yıllara ait sağlanan dolar/TL kuru dikkate alınarak düzeltilip o şekilde modele eklenmiştir. Dışa açıklık oranı haricinde bölgesel düzeyde TL fiyatları ile var olan diğer tüm veriler de ilgili yıllara ait güncel döviz kuru ile düzeltilerek, birim dönüşümlerinin yapılmasının ardından hesaplamalara ve modele dahil edilmiştir. Ayrıca, 2008 ve 2018 krizlerinin de genç işsizliği üzerindeki etkilerinin anlaşılması amacıyla modele açıklayıcı değişken olarak iki ayrı kukla değişken dahil edilmiştir. Çalışma kapsamında kullanılan değişkenlere ilişkin açıklamalar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Çalışmada belirli bir zaman aralığını kapsayan ve belirli bir ülkeye ait 26 farklı bölge üzerinde bir inceleme yapılmak istendiğinden, ekonometrik yöntem olarak panel veri analizi tercih edilmiştir. Veriler yıllık frekansta kullanılmış olup üzerlerinde gerekli logaritmik dönüşümler yapıldıktan sonra modele dahil edilmişlerdir. Modelde yer alan değişkenlere ilişkin veri kısıtı nedeniyle analiz 2004-2020 yılları aralığı kapsamında gerçekleştirilebilmiştir. Bu çalışmada model tahmini için tesadüfi etkiler yöntemi tercih edildiğinden analiz edilecek regresyon denklemi bu yöntemle göre kurulmuştur. Tesadüfi etkiler modeli aynı zamanda hata bileşenleri modeli olarak da bilinmektedir ve modelin bu ismi, içerisinde barındırdığı iki hata teriminden oluşan rassal hata bileşeninden gelmektedir (Gujarati, 2003:648). Kurulan modele yönelik oluşturulan regresyon denklemi aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2: Değişkenlere İlişkin Açıklamalar

Değişkenler	Değişkene İlişkin Açıklama	Beklenen İlişki	Veri Kaynağı
lnyunr	Bölgesel genç işsizlik oranı (%) (15-24 yaş aralığı)	Bağımlı Değişken	TÜİK
lngdp	Bölgesel kişi başına reel GSYH (\$)	Negatif	TÜİK
lnopen	Bölgesel dışa açıklık oranı (%)	Negatif veya Pozitif	TÜİK
lnetmw	Net asgari ücret (\$) (Tüm bölgeler için ortak)	Negatif	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma Genel Müdürlüğü
Crisis2008	2008 Krizi	Pozitif	-
Crisis2018	2018 Krizi	Pozitif	-
lnreexr	Tüfe bazlı reel efektif döviz kuru (Tüm bölgeler için ortak)	Pozitif	TCMB
lnuniv	Bölgesel üniversite sayısı	Pozitif	Yazar tarafından hesaplanmıştır

Model:

$$lnyunr_{it} = \beta_0 + \beta_1 lngdp_{it} + \beta_2 lnopen_{it} + \beta_3 lnnetmw_{it} + \beta_4 crisis2008_{it} + \beta_5 crisis2018_{it} + \beta_6 lnreexr_{it} + \beta_7 lnuniv_{it} + v_{it} \quad (1)$$

$$v_{it} = u_{it} + \mu_i \quad (2)$$

Oluşturulan modelde ele alınan veriler gerekli ön testlere tabi tutulduktan sonra tahmin edilmiştir. İlk etapta birim ve zaman etki sınaması yapılmış, ardından kullanılacak yöntemin tespiti için Hausman testi uygulanmıştır. Modele karar verildikten sonra modelde otokorelasyon, heteroskedasite ve yatay kesit bağımlılığı problemlerinin varlığı test edilmiştir. Sonuç olarak, modelde bu üç problemin de var olduğu saptandığından tahmin aşamasında bu üç varsayımdan sapmayı da dikkate alan Parks-Kmenta dirençli tahmincisi kullanılmıştır.

Sonuç

Bu çalışmada, belirlenen makroekonomik faktörlerin bölgesel genç işsizliği üzerindeki etkilerini gözlemlemek adına, Türkiye'nin İİBS-2 düzeyi kapsamında gösterilen 26 bölgesi üzerine Stata-18 paket programı yardımı ile panel veri analizi yapılmıştır. Edinilen bulgulara göre, kişi başı gelirden ve net asgari ücret düzeyinde meydana gelen %1'lik bir artış genç

işsizliğini sırasıyla %0.14 ve 0.10% azaltmaktadır. Ayrıca, büyüme oranı ile genç işsizlik oranı arasında tespit edilen bu negatif yönlü ilişkinin Okun Yasasını da destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Dışa açıklık oranına dair katsayı pozitif tahmin edilmiş ve bu orandaki her %1'lik artış genç işsizliğini %0.09 oranında arttırmaktadır. Burada genç işsizliğindeki artışın, ithalatın nominal gelir içerisindeki payının ihracata kıyasla daha yüksek bir seviyede gerçekleşmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Dolayısıyla, bölgelerin ithalat düzeyleri düşürülerek dışa açıklık oranları da düşürülmelidir. Böylelikle bölgelerin ticari açıklık düzeylerinin azaltılması, genç işsizlik oranlarının düşürülmesi yönünde bir politika aracı olarak kullanılabilir. İthalat düzeyinin düşürülmesinin yanı sıra, ihracat düzeyinin ithalattaki düşüşten daha yüksek bir oranda artırılması dışa açıklık oranını arttıracak olup, bu durumun dışa açıklık düzeyindeki artışa rağmen ihracat artışından kaynaklı olarak genç işsizliğinde düşüş yaratabileceği ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır. Tahmin edilebileceği üzere, 2007 yılında ABD'de patlak veren, etkisi Türkiye'de de derinden hissedilen 2008 küresel krizinin genç işsizliği üzerinde yukarı yönlü bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 2018 krizinin de çalışma kapsamında ele aldığımız bölgeler için genç işsizliği üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. İki kriz dönemi arasında karşılaştırma yapacak olursak, 2018 krizinin bölgesel genç işsizliği üzerindeki etkisinin 2008 krizine oranla daha yüksek olduğunu görmekteyiz. Tüfe bazlı reel efektif döviz kurunda görülen %1'lik bir artışın genç işsizliği %0.38 oranında arttırdığı edinilen diğer bulgular arasındadır. Yani, Türk lirasının reel olarak değer kazanması genç işsizlik oranında bir yükselişe sebep olmaktadır. (Bilgin, 2004: 91) konu ile ilgili yaptığı bir çalışmada burada da ulaşılan sonucu destekler nitelikte bir neticeye ulaşmış olup, ulusal paranın değerlendirildiğinde ithalatı arttırdığı, bu durumun da işsizliğin artmasına yol açtığı sonucunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla burada işsizlik artışına yol açan olgu, ulusal paranın değerlendirilmesi vasıtasıyla ithalat artışının teşvik edilmesi ve ihracatı engelleyici faktörlerin ortaya çıktığı bir ortam oluşmasıdır. Reel efektif döviz kurundaki artışların ihracatı düşürücü etkisinden özellikle yerli üreticiler zarar göreceğinden, ihracatın azalması üretim kapasitesini yavaşlatarak genç işsizliği de arttıracaktır. Üniversite sayısında meydana gelen her %1'lik artış ise bölgesel genç işsizliğini %0.07 oranında yukarıya çekmektedir. Kullanılan bağımsız değişkenler arasında genç işsizliği üzerinde etki derecesi en yüksek faktörün tüfe bazlı reel efektif döviz kuru olması çalışmamızın dikkat çeken diğer bulguları arasında yer almaktadır. Özetle, tüm bağımsız değişkenlerin katsayıları beklenen yönde, istatistiksel olarak anlamlı ve iktisadi açıdan yorumlanabilir niteliktedir.

Ek Bilgi

Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat programı kapsamında Doç. Dr. Barış KABLAMACI danışmanlığında Zehra KİLLİK tarafından yürütülen "Temel Makroekonomik Faktörlerin Genç İşsizliği Üzerine Etkileri: Türkiye Üzerine Bölgesel Bir Analiz" başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

Kaynakça

- Adıgüzel, M. (2021). Türkiye'de Genç İşsizliği Etkileyen Faktörler. *Econharran*, 5 (8), 100-129.
- Arda, B. (2022). Türkiye'de Reel Döviz Kuru Oynaklığının Genç İşsizliğe Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı İktisat Teorisi Bilim Dalı, İstanbul.
- Awad, A. (2019). Economic Globalisation and Youth Unemployment: Evidence From African Countries. *International Economic Journal*, 33(2), 252-269.
- Bayır, M., & Şahin Kutlu, Ş. (2019). Mesleki Eğitim ve Üniversite Eğitiminin Genç İşsizlik Üzerindeki Etkisi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Analiz. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(20), 787-806.
- Bayrak, R., & Tatlı, H. (2018). The Determinants of Youth Unemployment: A Panel Data Analysis of OECD Countries. *The European Journal of Comparative Economics*, 15(2), 231-248.

- Bilgin, M. H. (2004). Döviz Kuru İşsizlik İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir İnceleme. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 80-94.
- Choudry, M., Marelli, E., & Signorelli, M. (2012). Youth Unemployment Rate And Impact Of Financial Crises. *International Journal of Manpower*, 33(1), 76-95.
- D'Ippolito, N. (2011). Youth Unemployment: The cases of Denmark and Italy. *Yüksek Lisans Tezi*, Copenhagen Business School Department of Economics, Danimarka.
- Didin Sönmez, F., & Özerkek, Y. (2019). Türkiye'de Bölgesel Genç İşsizliğin Belirleyicileri. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 40(2), 297-318.
- Elhorst, J. P. (2003). The Mystery of Regional Unemployment Differentials: Theoretical and Empirical Explanations. *Journal of Economic Surveys*, 17(5), 709-748.
- Ercan, O. (2017). Türkiye'de Bölgesel Ticari Açıklık- İşsizlik İlişkisi: Düzey 2 Bölgeleri İçin Panel Veri Analizi. *Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Eren, E.G. (2021). Türkiye'de Bölgesel Düzeyde Genç İşsizliğin Ekonomik Belirleyicileri Üzerine Ekonometrik Bir Model Çalışması. *Yüksek Lisans Tezi*, Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Şırnak.
- Farzanegan, M. R., & Gholipour, H. F. (2021). Youth Unemployment and Quality Of Education In The MENA: An Empirical Investigation. In M. S. Ben Ali (Eds.), *Economic development in the MENA region, New Perspectives on development in the Middle East and North Africa (MENA) Region*, Springer, 65-84.
- Gujarati, D.N. (2003). *Basic Econometrics*, 4. Edition, New York: McGraw Hill.
- Güvenoğlu, H., & Bayır, M. (2020). Genç İşsizliği Etkileyen Faktörlere İlişkin Ampirik Bir Analiz. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(2), 19-36.
- İzgi, B. B. (2012). Genç İşsizliği ve Eğitim İle Olan İlişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 295-310.
- Kabaklarlı, E., & Gür, M. (2011). Türkiye'de Genç İşsizlik Sorunu ve Ekonomik Belirleyicilerin Uzun Dönem Eş Bütünleşme Analizi. (*Çevrimiçi*), https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11630/7371/Turkiye_de_Genc_Issizlik_Sorunu_ve_Ekono.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 1-16, 29.11.2023.
- Kabaloğlu, G., Konya, S., & Küçükücü, M. (2022). Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Genç İşsizliğinin Ekonomik Belirleyicileri: Ampirik Bir Analiz. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(4), 1430-1448. <https://doi.org/10.33206/mjss.1056239>
- Karabıyık, İ. (2009). Avantaj ve Dezavantajları ile Genç İşsizliğinin Değerlendirilmesi. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(3-4), 293-320.
- Keskin, A. (2017). Türkiye'de 1990'dan Günümüze Genç İşsizliğini Etkileyen Faktörlerin Ekonometrik Analizi. *Yüksek Lisans Tezi*, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Kuvvetli Yavaş, H. (2010). Türkiye'de Genç İşsizliği ve İstihdam Politikalarının Genç İşsizliğine Etkileri. *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı İktisat Politikası Bilim Dalı, İstanbul.
- Mete, E. (2021). Ekonomik Küreselleşme ve İşgücü Özgürlüğü Kapsamında Genç İşsizliği: Dinamik Panel Veri Analizi. *Business & Management Studies: An International Journal*, 9(3), 1012-1020.
- Ozoeze, G. C. (2021). The Effect of National Minimum Wage Increase on Youth Unemployment in Nigeria. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Bölümü İşletme Yönetimi Programı, İstanbul.
- Sertkaya, Y., & Okur, A. (2016). Türkiye'de Genç İşsizliğinin Belirleyicilerine Yönelik Ekonometrik Bir Analiz. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(3), 155-168.
- Tatar, F. (2019). Türkiye'de Genç İşsizlik: Genç İşsizler Üzerine Saha Çalışması. *Yüksek Lisans Tezi*, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Zonguldak.
- Tomić, I. (2016). What drives youth unemployment in Europe? *Radni materijali Ekonomskog instituta*, EIZ Working Papers, 5-41.
- Topcu, M., & Biçimveren, L. (2020). Türkiye'de Bölgesel Genç İşsizlik: Belirleyiciler Cinsiyete Göre Değişken mi? *Journal of Economic Policy Researches*, 7(2), 51-67.

- Weerasiri, A.R.P., & Samaraweera, G.R.S.R.C. (2021). Factors Influencing Youth Unemployment in Sri Lanka. *Asian Journal of Management Studies*, 1(1), 49-72.
- Yazar Aslan, B., & Çelik, E. (2021). Genç İşsizliğinin Makroekonomik Belirleyicileri: Kırılgan Beş Ülke İçin Bir Panel Veri Analizi. *Uluslararası İşletme Bilimi ve Uygulamaları Dergisi*, 1(2), 20-34.